

תמוז

חזל החודש: סרטן | שבט החודש: יהודה | אבן החושן של החודש: נֶפֶךָ

השם תמוז לקוח משם החודש הבבלי תַּמְזָן (בשומרית, דַּמְזָן), שנקרא על שם אל הצמחייה, הפריזון והמזון. הבבלים האמינו שבכל שנה תַּמְזָן יורד לשאול בתחילת חודש תמוז ולכן ערכו לו לוויית חגיגות. בהעדרו במשך העונה השחונה והיבשה הטבע מת כביכול. לפי אמונת הבבלים, תַּמְזָן חוזר לחיים בסתיו, כשהצמחים מתחילים לגדול שוב (ראו עוד בעיון השלישי בתמוז).
השם תמוז נזכר בספר יחזקאל, כשהנביא מספר על הנשים ה"מְבֻכּוֹת אֶת הַתְּמוּז" בשער בית המקדש (ח, יד). אולם כשמו של החודש, נזכר תמוז לראשונה במשנה (תענית ד, ה; ד, ו).
בתנ"ך מכונה החודש "החודש הרביעי" על פי סדרו במניין החודשים המתחיל בניסן.

כוונה לתמוז

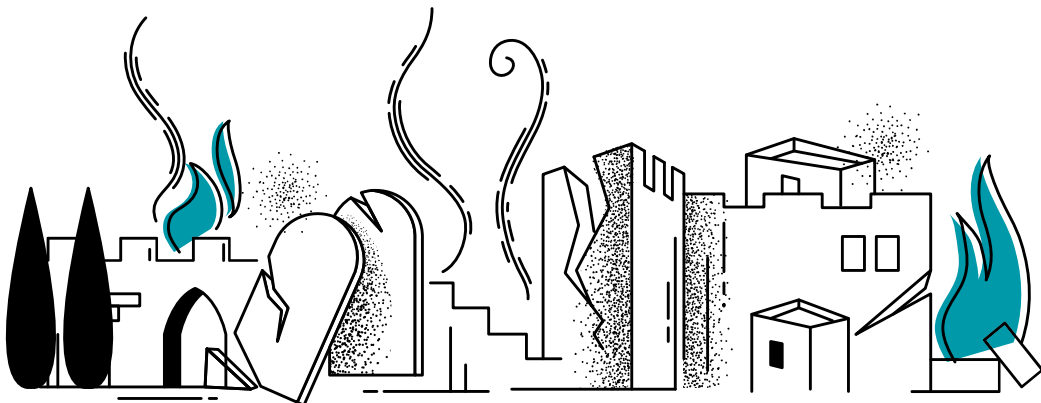
המשנה מספרת על ריבוי אסונות שאירעו בי"ז בתמוז:

חמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז, וחמשה בתשעה באב.
בשבעה עשר בתמוז נשפרו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף
אפיסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל. (תענית ד, ו)

בכוונה לחודש תמוז אני מבקשת תיקון של כל אחד מהם:

"פה אמר ה' צבאות
צום הרביעי וצום החמישי
וצום השביעי וצום
העשירי
היה לבית יהודה לששון
ולשמחה ולמגדים טובים
והאמת והשלום אהבו."
(זכריה ח, יט)

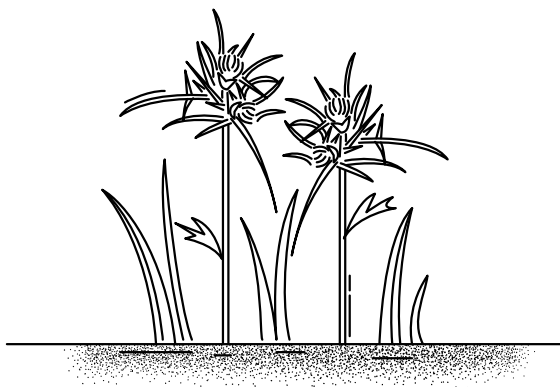
לוי לוחות חיים שנשפרו? היו אחיזים בידים רכות;
לוי שגרת תמיד שהופרה הנצח במגרות נפש אהבות;
לוי מתוך חומות שהבקעו יבקעו חיים חדשים;
לוי קדשה שנשרפה תהיה פורחת באויר ומאירה דרכים;
לוי צלמים חלולים יפנו מקום לכבוד וערכים;
לוי דברים שארעו את קדמונינו ואותנו ימצאו תקווה באורחותינו.

בשערי תחוז

בחדש תמוז, כשקופח חום יוני-יולי הכבד, כשהטבע משווע לגשם והצמחים כמישים מיובש, מתחילה תקופת תמוז, שלושה חודשים המתחילים בשיא הקיץ ומביאים אותנו לראש השנה. בתמוז חל יום הקיצון הקיצי, (ראו עמ' 83-86) היום הארוך ביותר בשנה (בדרך כלל ב-21 ביוני), ובו ארבע-עשרה שעות אור ורק עשר שעות חושך. מכאן ואילך מתקצרים הימים, ובהדרגה תושש כוחה של חמה. בי"ז בתמוז חל יום תענית המציין את פריצת הבבלים את חומות ירושלים. מכאן נמשכים שלושה שבועות שבהם נוהגים מנהגי אבלות, ימי "בין המצרים" המסתיימים בתשעה באב, יום חורבן בית המקדש. תחושת הכיליון בתמוז מצאה ביטוי בשירה של נעמי שמר "עצוב למות באמצע התמוז". ואכן שמר נפטרה, כפי שניבאה, בחדש תמוז בשנת תשס"ד. בציבוריות הישראלית צום י"ז בתמוז אינו נוכח ביותר, אולי בגלל העובדה שהחודש חל בימים שבהם מערכת החינוך בפגרה.

ואכן, מי שאינם שותפים לתחושת הכיליון והעצבות שבתמוז הם התלמידים, שבחודש זה מבלים את פגרת הקיץ שלהם. עיון ראשון בפרק מעלה הרהור על חשיבות החופשה, וביתר דיוק חשיבות הבטלה; עיון שני מתייחס לחומרים שמהם עשוי חודש תמוז כדי לשאול שאלות של זרות וקרבה, ניכור ואונטיות; עיון שלישי בוחן מיתוסים עתיקים הקשורים בתמוז ושואל מה ניתן ללמוד מהם על חיים, מוות והיוולדות מחודשת; עיון רביעי חוזר אל מחאת קיץ 2011 ובאמצעותה בוחן את תכונת המהפכנות המושרשת אצל הרבה יהודים. שירת החודש היא הפיוט "אתאנו לך" לי"ז בתמוז, ותפילת החודש היא תחינה חדשה לשלומם של התלמידים היוצאים לחופשת הקיץ.

הנושא בפיוט מודרני זה דומה לזה של "אתאנו לך", אבל ההתייחסות לשאלת האשמה והאחריות בו היא מכיוון אחר. המחבר כותב שהפיוט מיועד "למצבים בהם יש צורך להיטהר מן העבר, מאשמה או מדיכאון וילפתוח דף חדש". הוא ממליץ להוסיף כאן תפילה אישית או לשלב את פיוט התפילה בטקסט טבילה או במעשה אישי לסימון פרדה מהמעשה שהביא לשבר.

וידי-תפילה לתיקון הלוחות / הרב עופר שבת בית הלחמי

אֵל אֱלֹהֵי הָעֲדוּת.
 יוֹדֵעַ לֵב וּבוֹרֵא עוֹלָם,
 הַבֵּט מֵהַר חוֹרֵב,
 וְסֵלַח
 וְשָׁלַח בְּחֶסֶדְךָ
 מְזוֹר וְתִקְוָה
 אֶל הַסְּדָקִים שֶׁנִּפְעְרוּ בִּי
 מִקְּבֵל עֲבוֹדָה זָרָה.
 סֵלַח עַל הַשְּׂבָרִים שֶׁהוֹתַרְתִּי
 בְּדַרְכֵי,
 שְׂבָרֵי הַנֶּפֶשׁ אוֹ שְׂבָרֵי הַגּוּף
 כִּי בְשׁוֹגֵג הָיִו כָּל אֶלֶה
 וּמַחְלֵשֶׁת אָנוּשׁ.
 סֵלַח
 וְשָׁלַח, בְּחֶסֶדְךָ הַנֶּעְלָם
 תְּקוּן שֶׁל קְבֵלָה וְאוֹר,
 אֶל רְטִיבֵי לִוְחוֹת.
 וְשָׁלַח הַכַּח לְעַמְד,
 אֶל מוֹל פְּנֵיךָ
 אֵל.¹⁷⁷